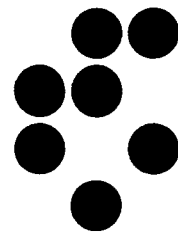

NOVICE

univerza v Ljubljani

institut "jožef stefan" Ljubljana, jugoslavija

29. december 1972 - leto X

številka 7

VSEBINA:

Ob zaključku leta		3
V dolgem trenutku	T. Ogrin	3
Znanost na zatožni klopi	Z. Marinšek	4
Eksplozivne naprave v raziskovalnih reaktorjih	M. Najžer	5
Radioaktivni natrij odkriva poškodbe cevi	V. Dimić	6
Kratke novice		6

NOTRANJE VESTI:

Gradbena dela na IJS	P. Mikuš	10
Kratke novice II		10
Vabilo		12
Voščilo		12
Novi sindikalni odbor	Z. Marinšek	12
Osebne vesti	P. Lagler	13
Nenovice		14

OB ZAKLJUČKU LETA

28.12.1972 je prof.dr. M. Osredkar nastopil v radijski oddaji "Naši znanstveniki pred mikrofonom". Opisal je svojo pestro življenjsko pot, v kateri zavzema zadnjih dvajset let velik del Institut "Jožef Stefan". Povzemamo tisti del njegovega govora, ki ga je odmeril Institutu.

Z nastankom Instituta "Jožef Stefan" in nekaterih drugih institutov so se začeli ustvarjati temelji sodobnega raziskovalnega dela na vseh za nas pomembnih področjih, ne le na področju jedrske energije. Ta širina je izključno zasluga B. Kidriča, ki je razumel vlogo znanosti in raziskovalnega dela in bil v tem pogledu daleč pred drugimi. Zelo jasan dokaz za to je, da so po njegovi smrti vsa ostala področja nenadoma ostala brez zadostnih sredstev in so le še jedrski instituti kot je bil takrat IJS dobivali redna sredstva. Nastalo je stanje, ki je ustrezalo nezrelim in naivnim gledanjem značilnim za slabo razvite države; čim bolj nerazvita je bila dežela, tem več so pričakovali od uporabe jedrske energije, oziroma toliko bolj so financirali znanost izključno pod parolo jedrske energije. Brez pretiravanja lahko rečemo, da je jedrska energija koristila nekaterim nerazvitim predvsem s tem, da je pod njenim naslovom šlo vsaj nekaj denarja za znanost. Tako je bilo dolgo časa tudi pri nas in zato so bili jedrski instituti najpomembnejši viri znanosti in kadrov. To velja tudi za IJS. Če pogledamo npr. število univerzitetnih profesorjev, ki so se usposobili za svoj poklic ob znanstvenem delu na IJS, lahko le bridko obžalujemo, da nismo pred dvajset leti imeli še nekaj enako preskrbljenih in vodenih institutov na drugih prirodoslovnih, tehniških in družbenih področjih.

Danes IJS deluje tudi izven jedrskih znanosti na nekaterih raziskovalnih področjih in programih, ki so za našo družbo izredno pomembna, vzemimo za primer le računalništvo ali študij širjenja nekaterih kovin v ekoloških sistemih. S svojimi 100 podiplomci in 60 raziskovalci, ki pedagoško delajo na Univerzi, je IJS pomembna raziskovalna organizacija Univerze, močan podiplomski center. Ima 17 raziskovalnih skupin, od katerih se nekatere na svojem področju lahko merijo z najboljšimi v svetu.

Tudi v prihodnje bomo napeli vse sile, da bomo dosegali čim višji znanstveni nivo, vedno več ljudi, ki so se pri nas izšolali, pa bomo usmerjali v delo na perečih družbenih in gospodarskih problemih - v naših laboratorijih ali drugje. S tem bomo še bolj utrdili vlogo IJS, ki postaja na svojih področjih nekak most med znanostjo oz. univerzo ter gospodarskimi in družbenimi potrebami. Tako vloga ustreza našim predstavam o mestu znanosti v družbi. Deklarativno je to mesto znanosti sicer zagotovljeno, resnica pa je velikokrat drugačna; pa ne zato, ker tega ne bi hoteli, temveč preprosto zato, ker ne znamo. Vse skupaj je predvsem vprašanje zrelosti celotne družbe in njene tradicije. Nekateri sicer nikdar ne odrasejo in dozoriijo, kot družba pa si tega ne moremo dopustiti, moramo dozorevati in se vzgajati; in to očitno tudi počnemo.

V DOLGEM TRENUTKU

T. Ogrin

Protest je naš odgovor na ta trenutek, na to nasilje. Morda nas bo sedaj več spregledalo, neposredno odgovornih in ostalih:

Slovenski gozd krčijo.

Premišljeno in nasilno, zahrbtno in zvito, počasi, a vztrajno.

Popke, mlado listje in korenine.

Zastrupljajo zemljo in zrak.

Davijo: prosveto, kulturo, znanost; ustvarjanje v jeziku, v katerem mislimo, čutimo.

Ostajajo samo viharniki.

V Avstriji in v Italiji.

Da bodo lahko rekli: Slovenci? Tukaj? Neee, vi ste zašli !!

Kaj naj napravimo ob tem spoznanju v IJS?

Protest je trenutek, je luč, s katero lahko posvetimo v temo:

- da pregleđamo naše dosedanje stike na strokovnem in drugih področjih s Slovenci v teh krajih;
- da vidimo, kje jih lahko izboljšamo. Kaj je v naši moči. Kje bomo vzpodbudili druge okoli nas.

Poglejmo to vsak zase in vsi skupaj!

ZNANOST NA ZATOŽNI KLOPI

Z. Marinšek

.... Predstavljamo si, da uspe nekemu pretkanemu proizvajalcu zdravil s pomočjo ravnatelja pretkanega kemika iz tetrahidrokannabinola (glavne sestavine hašiša) in aspirina napraviti novo spojino. Ta preparat pride na trg v prosto prodajo kot poživilo, ki postane pri mladini kmalu priljubljena droga. Proti znanstvenikom, ki opozarjajo na nevarnost tega preparata, sproži proizvajalec proces pred sodiščem

Tako je oktobra 1972 zapisal v začetku članka, ki je izšel na celi strani največjega zahodnonemškega dnevnika "Die Welt", njegov znanstveni komentator Dr. E. Greiser. Ta članek, ki so ga povzeli ostali časopisi, predstavlja javnosti predzadnje dejanje nove afere o zdravilu, v katero je neposredno zapleten tudi sodelavec našega instituta. Zadnje dejanje bi se moralo odigrati 22. novembra 1972 pred sodiščem v Hannoveru.

Čeprav izgleda primerjava s "hašiševim aspirinom" absurdna, pa po škodljivosti hašiš niti ni tako tipično mamilo, ki povzroča zaslužjenost kot amfetamin, ki je na listi "opiatov" (opi, morfij ipd.). No, iz tega amfetamina, benzaldehida in HCN (cianovodika) proizvaja firma "Dr. H. Voigt" v zahodnem Berlinu že od leta 1961 poživilo (psihotoni) s komercialno oznako "AN1", ki je bilo do nedavnega v prosti prodaji.

In sedaj nekaj zgodovine: v letu 1970 je bil naš sodelavec dr. Jože Marsel povabljen na univerzo v Göttingenu, kjer je sodeloval pri analitiki "dopingov" v bioloških tekočinah z metodami kromatografije v kombinaciji z masno spektrometrijo. Tema je bila aktualna zaradi nastopajočih problemov pri športno-medicinski kontroli za olimpiado v Münchenu. Ideja našega sodelavca, da se lahko nekatera "nedolžna" zdravila presnavljajo v človeškem telesu v "preparat" zdravila (dopinge), je bila potrjena na francoskem anorektiku (skušjevalni preparat) "Fenforex": v urinu je bil po preosnovi najden le metamfetamin (doping). Lista dopingov je na olimpijadi 1972 razširila na vse preparate, ki dajejo v krvi ali urinu "dopinge", ne glede na njihov učinek in terapevtski namen. Da so bili glede tega v Münchenu spori, verjetno iz poročil z olimpijade.

Tako smo že blizu spora s tovarno "Dr. H. Voigt". Preparat "AN 1" je bil že več let priljubljeno "poživilo" mladine v Zapadni Nemčiji, med "drogisti" je bil celo na 3. mestu (tako za hašišem in marihuano), pri tem pa še v prosti prodaji. Podatki zdravnikov in šolskih nadzornikov so se kopičili. Jasno je, da so vzeli ta preparat pod lupo, točneje: v telo (nastaja pri presnovi) in nato v masni spektrometer. Rezultat raziskovalce že ni več presenetil: v urinu so našli samo amfetamin (mamilo!) in niti sledu originalnega preparata. Članek, ki je izšel spomladi 1972 v "Archiv f. Toxikologie" (Amphetamin - ein Metabolit von An 1", J. Marsel

G. Remberg, D. Döring, G. Spiteller), je dokončno rešil večletno vprašanje. Preparat je od 1. julija 1972 prepovedan kot vsi opiat. Dohodek firme "Dr. H. Voigt" je padel od 200.000 DM v letu 1971 na 30.000 DM v letu 1972. Podjetje je vložilo proti avtorjem odškodninski zahtevek za 200.000 DM (na naš institut bi potemtakem odpadlo 50.000 DM). Proizvajalec je vložil že prej tožbe proti raznim uradnikom in zdravnikom, ki so javno opozarjali na nevarnost njegovega zdravila, v višini od 50.000 do 100.000 DM. Uradnega zaključka sodne afere še ni. Po sporočilu, ki ga je dobil dr. Marsel iz Göttingena od soavtorjev, je baje tožba umaknjena. Škoda?!

Koliko je še "zdravil", za katere še ne poznamo vseh posledic? Verjetno večina. Pred nedavnim je dobil dr. Marsel obvestilo iz Poljske, da mladina v Varšavi rada posega po "Artanu" (zdravilo proti Parkinsonovi bolezni, dosegljivo samo na recept), posebno v kombinaciji z alkoholom. Gotovo je lažje priti do recepta kot do hašiša.

EKSPERIMENTALNE NAPRAVE V RAZISKOVALNIH REAKTORJIH

M. Najžer

Od 6. do 10. novembra je bil v Teheranu pod okriljem Mednarodne agencije za atomsko energijo simpozij s to tematiko. Reaktorski odderek IJS je sodeloval z dvema referatoma.

Večina referatov je opisovala konstrukcijo in lastnosti specialnih naprav, s katerimi prilagajamo karakteristike danega reaktorja zahtevam eksperimenta. V grobem lahko vse naprave razdelimo v dve vrsti: ene uporabljamo pri obsevanju vzorcev, z drugimi pa bistveno spreminjamo karakteristike nevtronskega polja v določenem delu reaktorja.

Namen obsevanja vzorcev je običajno aktivacija (proizvodnja izotopov, aktivacijska analiza, študij razpadnih shem radioaktivnih izotopov, itd.) ali preučevanje vpliva sevanja na vzorec (mehanske, električne in kemične lastnosti, biološki procesi, itd.). Naprave za aktivacijo so večinoma standardne; take imamo v našem reaktorju. Včasih pa, ko zasledujemo razpad kratkoživih izotopov, je nujen hiter transport vzorca. Temu so kos posebne pnevmatske pošče s časom preleta okoli 10 ms. Bolj komplicirane so naprave namenjene raziskavam vpliva sevanja na snovi, saj morajo omogočiti: natančno določitev mesta vzorca v reaktorju, zahtevano neposredno okolje (voda, tekoči natrij, razni plini), spreminjanje temperature in pritiska, delo pri nizkih temperaturah (celo tekoči helij), meritve lastnosti vzorca med obsevanjem ali po njem, meritve doze in karakterističnih lastnosti sevanja ter drugo.

Z napravami druge vrste običajno vplivamo na energijski spekter nevtronov v določenem delu reaktorja tako, da dobimo energijsko bolj definiran fluks: termične ali celo hladne nevtrone, hitre nevtrone, fisijske nevtrone, itd. Ta področja predstavljajo nevtronske izvore, ki pa jih le izjemoma uporabljamo za neposredno obsevanje (npr. naprava za obsevanje semen s hitrimi nevtroni v našem reaktorju). Večinoma izkoriščamo nevtronske curke, ki izhajajo iz teh izvorov. Z njimi raziskujemo lastnosti vzorcev, npr.: jedrske lastnosti (nevtronski preseki, jedrska stanja), dinamične lastnosti kristalov (z neelastičnim sipanjem nevtronov), mikrostrukturo (z difrakcijo nevtronov), radiografske raziskave (s presevanjem z nevtroni), itd. Nekaj takšnih naprav, ki dobro delujejo, smo izdelali tudi na reaktorskem oddelku: izvor hladnih in izvor fisijskih nevtronov, kolimator za nevtronsko radiografijo in druge.

Kot zanimivost naj omenim še nekonvencionalno napravo pri reaktorju TRIGA v Helsinkih, s katero dobijo močan snop trdih žarkov gama. Z njim opravljajo radiografske raziskave do 300 mm debelih plasti jekla.

Ena seja simpozija je bila posvečena problemu (ne)uporabe raziskovalnih reaktorjev v deželah v razvoju. Pokazalo se je, da so reaktorji v večini teh dežel slabo izkoriščeni. V glav-

nem jih uporabljajo za proizvodnjo izotopov in le malo za osnovne ali aplikativne raziskave. Vzroka, ki ju navajajo, sta pomanjkanje kadrov in zaostalost okolja. Prav izrazit je primer 5 MW reaktorja v Teheranu: od 1967, ko je bil kritičen, je proizvedel le 250 MWh energije; to pomeni, da je na polni moči obratoval le 50 učinkovitih ur.

RADIOAKTIVNI NATRIJ ODKRIVA POŠKODBE CEVI

V. Dimic

Na letošnjem sestanku uporabnikov TRIGA reaktorjev v Evropi (glej prejšnje Novice) so Angleži poročali o reaktorju TRIGA, ki ga uporabljajo le za proizvodnjo radioaktivnega izotopa ^{24}Na za razne preiskave v industriji. Reaktor obratuje 8 ur tedensko, kar zadostuje za kritje stroškov.

Reaktor je postavljen v bližini velikih kemičnih tovarn, v katerih se prepleta na kilometre raznih cevi; v njih se pojavljajo poškodbe, katere je marsikdaj težko odkriti. Ob pomoči ^{24}Na pa je to delo precej enostavno, tudi če je poškodovana cev pod debelo plastjo betona ali drugega materiala. Radioaktivni natrij primešamo tekočini v ceveh in ga pustimo nekaj ur v obtoku. Na mestu poškodbe priteče tekočina z natrijem v okolico cevi. Če so cevi zakrite, določimo v času, ko tekočina kroži, položaj cevi s posebno sondo, ki zazna sevanje. Nato cevi izpraznimo in jim zopet sledimo s sondo. Zdej ob nepoškodovanih ceveh zaznamo le majhno sevanje, saj v njih ni več radioaktivnega natrija. Na mestu, kjer je tekočina uhajala v okolico, pa se je natekel tudi ^{24}Na , ki ga sonda registrira. Ker ^{24}Na oddaja gama žarke z veliko energijo (2.7 MeV), zaznamo sevanje skozi precej debele plasti snovi (do 1 m ali več debela plast betona). Druga dobra stran tega izotopa je kratka razpolovna doba: 15 ur. To je pomembno, če ob preiskavah onesnažimo tekočine ali predmete, ki lahko pridejo v dotik z ljudmi.

Ob naštetih prednostih iskanja netesnosti z natrijevim izotopom smo se odločili, da bomo metodo uvedli tudi pri nas: z reaktorjem lahko v pol ure dobimo iz čiste sode bikarbone dovolj radioaktiven natrijev izotop. Na Zavodu za raziskave materiala in konstrukcij v Ljubljani imajo velik pregled čez vse vrste težav, ki se porajajo v industriji in drugod. Zato smo se obrnili na ing. A. Zajca, mu razložili metodo - in čez nekaj dni smo že iskali prvo luknjo v cevi centralne kurjave samskega doma za Bežigradom. Poškodbo so iskali že več kot leto dni (ne dan so izgubljali skoraj 2 m^3 vode), kopali na vseh mogočih mestih - a brez uspeha. Radioaktivni natrij je v nekaj urah pokazal netesno mesto. Počena cev se je nehajala pod debelo plastjo asfalta! (Seveda smo nestrpnost čakali, kdaj bodo razbili asfalt in nam povedali ali so pokazali prav ali ne. Zmotili smo se le za dobrega pol metra).

Kmalu zatem smo imeli še nekoliko bolj zapleten primer na Metalurškem inštitutu, kjer smo morali najprej določiti potek cevovodov. Tudi tu je bila metoda uspešna.

Takšnih primerov je pri nas verjetno še veliko in zato upamo, da to niso bile zadnje preiskave. Z radioaktivnimi izotopi iz reaktorja TRIGA lahko določimo tudi netesnosti v plinovodih (metoda je v tem primeru nekoliko bolj zapletena) ali razširjanje odplak v jezerih, rekah, itd.

KRATKE NOVICE

Direktor Inštituta, prof.dr. M. Osredkar, je v imenu IJS čestital akademiku prof.dr. A. Kuhlju ob njegovi 70-letnici.

Svet Instituta je podaljšal strokovno izpopolnjevanje v tujini trem sodelavcem: dr. R. Pirca za 5 mesecev, dr. B. Žekšu za eno leto in mgr. M. Špeglu za šest in pol mesecev.

Potekla je mandatna doba 5 zunanjim članom Sveta instituta: prof.dr. R. Blincu (delegat SAZU), prof.dr. L. Gyergyeku (FE), M. Lahu (Republiški sekretariat za kulturo in prosveto), prof.dr. M. Tišlerju (FNT), ing. S. Vrhovcu (ZKNE).

Novi delegirani zunanji člani SI so: prof.dr. R. Blinc (SAZU), prof.dr. S. Hodžar (FE), dr. B. Lukman (RSPK) in prof.dr. S. Pahor (FNT).

Prof.dr. M. Mihailovič, vodja skupine za teorijsko fiziko na IJS, je 18.11.1972 praznoval 50-letnico.

V okviru večjih samoupravnih pravic, ki jih vpeljujejo novi ustavni amandmaji, so pri Ljubljanski banki ustanovili Svet varčevalcev (varčevalci združujejo 15 % vseh sredstev banke). Za predsednika Sveta je bil izbran član kolektiva Instituta "Jožef Stefan" dr. M. Vakselj in je s tem postal tudi član centralnega izvršilnega odbora Ljubljanske banke. To je lepo priznanje družbenih prizadevanj našega Instituta. (M.Sm.)

V začetku 1972 je IJS dal predstavniku ZRN prof. Böttcher-ju vrsto predlogov za skupne raziskovalne programe, ki bi jih deino ali v celoti financirala nemška stran. Po večkratnih obiskih nemških uradnih predstavnikov in znanstvenikov, ki so prišli na IJS zaradi razširitve raziskovalnega sodelovanja, sta prof. Kolar in prof. Osredkar od 21. - 26.11.1972 obiskala institut v Julichu, kjer sta poskušala v pogovorih z dr. Schamerjem, dr. Eikenbergom in drugimi nekatera vprašanja tega sodelovanja postaviti bolj konkretno. (M.O.)

Oddelek za biokemijo - S 1. decembrom 1972 je začel enoletno postdoktorsko izpopolnjevanje dr. Ross W. Smith. Rojen je bil v Christchurchu v Novi Zelandiji. Diplomiral in doktoriral je iz kemije na University of Cantbury. Po končanem študiju je bil dve leti in pol na postdoktorskem izpopolnjevanju v enem vodilnih biokemijskih laboratorijev v ZDA, pri prof. dr. C. Tanfordu na Duke University. Ukvarjal se je s fizikalno-kemijskimi študiji lipidov in s fizikalno karakterizacijo proteinov. Na oddelku za biokemijo bo sodeloval pri raziskavah katepsinov. (I.K.)

V času od 23.10. do 18.11.1972 je delal v odseku za keramiko sodelavec Standard Telecommunication Laboratories (razvojni laboratorij ITT) David Whysall. S sodelavci odseka za keramiko (prof. Kolarjem, ing. Pejovnikom in mgr. Sušnikom) je raziskoval proces sinteze spojine $Ni_{1-x}Mn_{2+x}O_4$, ki se uporablja za proizvodnjo termistorjev. Delo je bilo uspešno opravljeno, rezultati s priporočili proizvajalcem v Angliji pa so zbrani v DP IJS.

Obisk predstavlja začetek sodelovanja med IJS in STL. V mesecu januarju bo v Harlow, kjer se nahajajo laboratoriji STL, odpotoval ing. Pejovnik. Tam se bo en mesec seznanjal s tehniko dela pod zelo visokimi pritiski (100 kbar). (S.P.)

V okviru medoddelčnih predavanj je v soboto 9.12.1972 imel načelnik reaktorskega oddelka dr. M. Čopič predavanje z naslovom "Jedrska energija po IV. Ženevski konferenci".

Avtorjev izvleček:

Perspektivo jedrske energetike obravnavamo v luči štirih kriz današnje in bodoče družbe: energetske, ekološke, surovinske in populacijske. Neposredni konflikti nastajajo danes iz

hitro rastočih potreb po električni energiji in zahtev po zaščiti okolja. Jedrska energija omogoča omiliti te težave, saj je čistejši vir električne energije kot sta premog in nafta, zahteva pa znatno večja vlaganja kot klasične termoelektrarne.

Z odločbo okrožnega sodišča v Ljubljani je bil imenovan za stalnega sodnega izvedenca za gradbeno stroko Peter Mikuš, vodja odseka za gradnje in vzdrževanje IJS. (M.Sm.)

Nekateri obiski na inštitutu:

- 7.11.1972: Robert D. Cicchinelli, vodja odseka za fiziko Evropskega raziskovalnega centra Ameriške armade v Londonu. Ogledal si je inštitut in se pogovarjal z vodji posameznih odsekov o možnosti financiranja nekaterih projektov. Gre za relativno manjše vsote od 10-15 tisoč dolarjev letno; delno tudi podpirajo razna mednarodna srečanja, financirajo potovanja naših raziskovalcev v ZDA, omogočajo vpogled v vse katalogizirane podatke v njihovem informacijskem centru, ki niso klasificirani kot tajni itd. Zahtevajo pa, da so rezultati raziskav, ki jih podpirajo, javno objavljeni. Verjetno bodo financirali enega ali dva naša projekta. (B.C.)

- 8. - 9.11.1972, oddelek za fiziko: doc.dr. R. Kind s fakultete za industrijsko kemijo univerze v Zürichu. Dr. Kind dela na podobnih problemih kot je problematika laboratorija za magnetne rezonance na Inštitutu. To je njegov drugi obisk (prvič je bil pri nas za dalj časa). Za študij III. stopnje fizike je v okviru izbranih poglavij iz fizike predaval o raziskavah srebrovega periodata z jedrsko kvadrupolno rezonanco, s sodelavci laboratorija pa je imel seminar o nekaterih problemih metode magnetnih rezonanc za študij feroelektričnih kristalov. (M.S.)

- 9.11.1972: dr. Klaus Wölcken, strokovnjak za obdelavo podatkov pri "Gesellschaft für Mathematik und Datenverarbeitung" v Bonn, ZRN. Obisk spada v sklop meddržavne pogodbe o znanstveno-tehničnem sodelovanju med ZRN in Jugoslavijo; odvijal se je v iskanju možnosti za sodelovanje IJS z nemškimi institucijami na področju računalništva. (B.C.)

- 13.11.1972, oddelek za fiziko: dr. Weiss in dr. Pfisterer iz Siemensovega laboratorija v Münchenu. Namen je vzpostavitev sodelovanja na raziskovalnih problemih fizike rdnne snovi. (M.S.)

- 4. - 11.12.1972, oddelek za fiziko: dr. K. Werner in dipl.fiz. P. Braun iz oddelka za fiziko univerze Karl-Marx v Leipzig, NDR. Prišla sta v okviru pogodbe o sodelovanju med njuno univerzo in IJS. Imela sta predavanja in razgovore s sodelavci oddelka za fiziko o sorodnih problemih. (P.C.)

- 4.12.1972, oddelek za biokemijo: prof.dr. John A. Rupley, University of Arizona, Tucson, Arizona, USA. Prof. Rupley pozna naš inštitut že dalj časa. Trije sodelavci oddelka za biokemijo (Gubenšek, Kregar, Turk) so bili v letih 1968-1970 pri njem na strokovnem postdoktorskem izpopolnjevanju. Leta 1970 je prvič obiskal IJS. Rezultat tega obiska je raziskovalna tema s področja tkivnih proteinaz, katero financira National Science Foundation (NSF). Prof. Lebez je nosilec teme, prof. Rupley pa sodelavec z ameriške strani. Prof. Rupley se je zadržal v Ljubljani 1 teden in je s sodelavci oddelka prediskutiral dosedanje rezultate, kakor tudi načrte za nadaljnje raziskave. Imel je tudi predavanje o svojem delu s področja strukture in funkcije lizozima. (I.K.)

- 15.12.1972, oddelek za fiziko: prof.dr. T. Giraldi, Institut za farmakologijo Univerze v Trstu. Imel je predavanje "Antineoplastic Activity of Diazoacetic Derivatives of Aminoacids".

- 15.12.1972, odsek za keramiko: prof. V. Jakovljević-Šljuko iz Kijevskega politehničnega inštituta. Predaval je o pretvorbi svetlobne in toplotne energije v električno (gorivne celice), sodelavce odseka pa je seznanil z delom njegovega inštituta. (S.P.)

- 18. - 23.12.1972, oddelek za fiziko: dr. E. Tenescu, Institut za fiziko v Bukarešti, Romunija. Ogledala se je laboratorije oddelka. (P.C.)

GRADBENA DELA NA IJS

P. Mikuš

Na 94. seji je SI odobril sredstva za naslednja dela na Institutu: preureditev skladišča premoga, ureditev prostorov konstrukcije in ureditev nove jedilnice.

Adaptacija stare deponije premoga v glavni zgradbi je že skoraj končana. Pridobili smo dve laboratoriji, obenem pa bo urejen vhod v tiste laboratorije, ki so bili dostopni le skozi okna. Nova prostora sta že priključena na centralno kurjavo. V večjem je na stropu vgrajen železni nosilec za transport težkih magnetov. Vselitev je predvidena po novem letu.

Kolesarnico in sobe ob veliki predavalnici bomo preuredili v novo okrepčevalnico in vratarjsko ložo za dnevni prehod na RRC. Okrepčevalnica bo enonadstropna zgradba z zmogljivostjo 500 do 600 obrokov dnevno. Predvidoma bodo pozimi končane vse priprave in bomo spomladi začeli z gradbenimi deli; če bo šlo vse po sreči, bomo za prvi maj že jedli v novih prostorih.

Za prostore konstrukcije bo urejen poseben dostop preko železnih okroglih stopnic pred elektrodelaavnico.

Svet instituta je tudi sklenil, da se pripravi dokumentacija za dozidavo druge faze laboratorija K-5 ter ureditev normalnih delovnih pogojev v podstrešju glavne stavbe; s tem bi dobili okrog 20 novih kabinetov.

Letos sta bili opravljeni še dve deli: ventilacija kemije v Podgorici in rekonstrukcija kotlovnice v Jamovi. Prešli smo na gretje z oljem: zaenkrat z ročno, spomladi 1973 pa z avtomatsko regulacijo. Prejšnje 4 kotle s kapaciteto po cca 200.000 kcal smo nadomestili z dvema za 800.000 kcal. Tako bomo lahko centralno ogrevali tudi do zdaj nepriključene prostore, rezerva pa je dovolj velika za eventualne nove gradnje.

Velja omeniti še to, da je bilo letos precej storjenega za zunanji izgled instituta, posebno ob Jadranski ulici in Gradaščici: prestavljena ograja, razširjeni parkirni prostori, podrite dotrajane barake in šupe itd.

KRATKE NOVICE II

Institut je Raziskovalni skupnosti Slovenije prijavil za obdobje 1973-76 šestnajst področij raziskovalnega programa. V okviru tega programa je za 1973 prijavljenih 73 nalog.

SI je izvolil dr. J. Marsela za člana SO in istočasno razrešil članstva prof. dr. J.

Poleg sistemiziranih mest mlajših raziskovalcev je Institut uvedel še mesta mlajših raziskovalcev za določen čas (znanstvene in strokovne smeri), ki jih raziskovalci zasedajo na podlagi pogodbe ali odločbe za določen čas - praviloma za dve leti. Po izteku te dobe raziskovalca neha, podaljša ali spremeni njegov status v mlajšega raziskovalca - podiplomca, če je na razpolago tudi prosto sistemizirano delovno mesto.

Nekaj osnovnih načel, ki veljajo za delovni čas raziskovalcev:

- redna delovna obveznost v mesečnem povprečju znaša 42 ur na teden; za vse dodatne odgovorjene obveznosti (poverjenišтва itd.) se ustrezno poveča;

- slušateljem podiplomskega študija je obveznost zmanjšana za 50 % obiskovanih predavanj;
- obvezna prisotnost za vse raziskovalce v rednem delovnem razmerju je vsak delovni dan od 9 - 13;
- raziskovalci v dopolnilnem delovnem razmerju lahko izpolnjujejo svoje obveznosti do IJS tudi na drugih univerzitetnih institucijah, če to zahteva karakter njihovega dela in so na lahek način dosegljivi.

J. Poroku je SI odobril osebne dohodke, ki ustrezajo delovnemu mestu vodilnega razvijalca.

Kvalificirani delavci, ki že delajo na Institutu, bodo (v izjemnih primerih) tudi v bodoče lahko opravili interni izpit za VKD; plačo VKD pa bodo dobili, če bosta izpolnjena dva dodatna pogoja:

- tako mesto mora biti sistemizirano;
- neposredni vodja in načelnik morata dati realno oceno ali je kandidat z delom dokazal, da plačo VKD zasluži.

Nekaj rezultatov pogovorov v Nemčiji (prof. Kolar in prof. Osredkar):

Vse tiste predloge, za katere je nemška raziskovalna skupina že zainteresirana, bomo morali čimprej konkretno izdelati. To so vprašanje varnosti reaktorjev, področje keramike in materialov, fizika trdnega stanja, masna spektroskopija, itd. Obstaja tudi možnost, da bi Nemce zainteresirali za sofinanciranje pri postavitvi elektronskega pospeševalnika.

Za razvoj teh stikov je ugodno to, da nemška sredstva za sodelovanje ne prihajajo iz posameznih raziskovalnih organizacij, ampak iz posebnega proračuna pri ministrstvu, ki nemškemu inštitutom sicer ni dosegljiv.

Glavna predvidena oblika sodelovanja je izmenjava ljudi, vendar pa v raziskovalnih programih lahko predvidimo sredstva za nakup opreme ali celo za financiranje dela. Ob izmenjavi sodelavcev pa bo potrebno na naši strani rešiti vprašanje dohodkov in zdravstvenega zavarovanja nemških raziskovalcev pri nas. (M.O.)

SO je podelil štiri podiplomske štipendije: Veri Gal, dipl.ing. fizike in Zmagu Stadlerju, dipl.ing. kemije, enoletni štipendiji na stopnji asistenta pripravnika; Primožu Gspanu, dipl.ing. fizike in mgr. fizike Stjepanu Lugomerju pa 6-mesečno in enoletno štipendijo na stopnji višjega asistenta.

SI je na leteči seji 9.12. odobril prodajo starega računalnika CDC 3300 firmi CDC-Wien. Njegova sedanjavrednost znaša cca 1,5 milijonov din. Poleg tega je odobril odprodajo motor generatorja in klima naprave z rezervnimi deli (skupaj okrog 185.000 din) ter oprane, ki ostane v prostorih RC Stegne za kompenzacijo obveznosti do tovarne TEN Združenega podjetja ISKRA (cca 590.000 din).

ZS je 11.12. izvolil mgr. Kraševca Viktorja v naziv samostojni asistent znanstvene smeri in Kneževič Milorada, dipl.ing., v naziv višji asistent strokovne smeri.

Mgr. Janez Štupar je postal poverjenik projekta za okolje.

Komisija za ugotavljanje zdravju škodljivih delovnih mest, ki jo je imenoval SI 19.7.1972, je v decembru začela z delom; kot prvi korak je izvedla anketo.

Nekaj sklepov 96. seje SI dne 25.12.1972:

- delavci Instituta dobijo za prehrano v letu 1972 v bonih podjetja Emone 400 din; tisti sodelavci, ki so zaposleni manj kot pol leta pa polovičen znesek.
- Institut bo vračal sodelavcem stroške prevoza na delo in sicer del stroškov (mesečne vozovnice!) nad 100 din. Določena je tudi zgornja meja vračila: zaenkrat je to 100 din, komisija za OD in IO sindikata pa imata nalogo, da preučita ali je potrebno to mejo dvigniti.
- spremenjeni so bili 3 člani Pravilnika o osebnih dohodkih: o počitniškem regresu (53. člen) in o visokokvalificiranih delavcih (10. in 21. člen) (glej zapisnik s seje).

Računovodstvo je izvedlo 10-mesečno analizo dohodkov in izdatkov vseh oddelkov IJS ter iz tega ocenilo letno bilanco Instituta: če zadnja dva meseca ne bomo preseгли 20 % potrošnje prvih 10 mesecev, bomo leto zaključili brez izgub in ustvarili za okrog 2,500.000 din skladov (to je tudi spodnja sprejemljiva meja za fonde).

SI je izvolil Komisijo za pripravo načrta za realizacijo ustavnih dopolnil in razvoj samoupravnih odnosov. Institut je tudi pripravil osnovni pregled izvajanja ustavnih dopolnil na IJS in ga poslal Skupščini občine Vič-Rudnik:

- Institut ima tri samostojne enote: RRC, Stanovanjsko enoto in INOVO (delno spada sem tudi skupina za uporabno matematiko).
- že ob prehodu z družbenega upravljanja k samoupravljanju so bili v oddelkih ustanovljeni strokovni sveti (skupaj 7).
- Svet instituta ima 21 komisij, ki pripravljajo oziroma izvajajo predpise IJS, tako da v samoupravnem procesu sodeluje skoraj vsak drugi delavec Instituta.

V četrtek, 28. decembra je bilo v zbornični dvorani Univerze zasedanje Raziskovalne skupnosti Slovenije. V razpravah so sodelovali tudi predstavniki Instituta.

VABILO

V petek 28.12. ob 11,30 bo svečana seja samoupravnih organov IJS: priložnostni pregled dela IJS v tem letu, nagovor predsednika SI itd. Vabljeni so vsi člani kolektiva in upokojenci.

VOŠČILO

Samoupravni organi Instituta "Jožef Stefan" želijo vsem članom kolektiva srečno in uspešno novo leto.

NOVI SINDIKALNI ODBOR

Z. Marinšek

7.12.1972 je bil na občnem zboru sindikalne podružnice IJS izvoljen Izvršilni odbor za naslednje enoletno obdobje. Sestave in "resorji": Štefan Stražišar (predsednik), Vukadin Ivković (podpredsednik), Jelka Jernejčič (sekretar), Darja Semenič (blagajnik), Marjeta Šentjunc in Tanja Matoh (kultura), Peter Rupnik (sociala), Zoran Marinšek (poročanje),

Franc Brajer (gospodar), Tamara Turnšek (telesna kultura), Jožko Per (brez listnice).

Nadzorni odbor: Aleksander Šimonka, Alojzij Filipič, Jerman-Blažič Andrej.

Na prvi seji 13.12. so sprejeli: organizacijo proslave Dedka Mraza (Šentjerc, Ivkovič) in organizacijo novoletne zabave (Ivkovič). Ostale aktualne naloge: preskrbeti dvorano za rekreacijo, na Institutu dobiti sindikalno sobo.

Odbor je odobril Zadro Maksimiru in ing. Kneževič Miloradu zaradi dolge bolezenske odsotnosti pomoč 1.000 din.

Do 15. januarja bo IO sestavil program dela za prihodnje leto.

OSEBNE VESTI

P. Lagler

Prišli:

Safonov Vera	računovodstvo, pripravnik
Božič Sanja	računovodstvo, pripravnik
Erjavec Štefan	delavnice, VKD
Štrumbelj Franc	delavnice, NKD
Tancig Peter, dipl.ing.	oddelek za elektroniko, asistent pripravnik
Polič Svetozar, dipl.ing.	oddelek za kemijo, asistent pripravnik
Omerzel Cveta	računovodstvo, saldokontist, bilancist
Doc.dr. Alfred Polak	oddelek za kemijo, znanstveni sodelavec
Zupan M. mgr.	oddelek za kemijo, znanstveni sodelavec

Odšli:

Bajec Janez	oddelek za elektroniko, tehnik
Mohar Iva	reaktorski oddelek, tajnica oddelka
Sirnik Izток - JLA	oddelek za elektroniko, asistent podiplomec
Novak Vasja, mgr.	oddelek za biokemijo, asistent podiplomec
Sosič Štefanija - upokojitev	sekretariat, telefonist I
Accetto Vinko - upokojitev	odsek za gradnje in vzdrževanje, VKD
Dacar Franc	odsek za uporabno matematiko, asistent podiplomec
Božič Sanja	računovodstvo, pripravnik
Gornik Ivo	reaktorski oddelek, tehnik

Rojstva:

Tiringir Miran	hči
Burger Jana, Lipič Ludvik	sin
Cempre Jožica	hči

Poroke:

Korun Matjaž, dipl.ing.	oddelek za fiziko
Kogovšek Franc, dipl.ing.	oddelek za fiziko

NENOVICE

Na Institutu so v zadnjem času ugibali ali bo sindikalni Dedek Mraz prinesel tudi (za odrasle) hrano iz samoupravnega sporazuma in kakšno točko. 18.12.1972 je še vse lepo kazalo (priporočilo SO Svetu instituta: točka v decembru 4,45 din po novem letu 4,00 din), potem pa je po sklepu ZIS tudi nas zamrznil.